禅

HEIKKI VALKAMA

TULIKUKKA

TAMMI

Heikki Valkama

Tulikukka

TAMMI
HELSINKI

© Heikki Valkama ja Tammi, 2019
Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä
ISBN 978-952-04-0844-2
Painettu EU:ssa

1

Hehku pimeässä kertoi, että tuli oli tarttunut. Liekit nuolivat puun pintaa. Pian niiden voima kasvaisi kuluttavaksi roihuksi, joka söisi koko rakennuksen.

Näky oli kaunis. Oli huumaavaa katsella puhdistavan tulen syntyä.

Mitä enemmän aikaa kului, sitä vaarallisemmaksi paikka kuitenkin kävi: ei vain liekkien uhkan takia, vaan kiinnijäämisen.

Vähitellen tuli alkoi hohkata sinisenä ja keltaisena. Pieni liekki tanssahteli, tarttui viuhkaan ja nousi sitä pitkin paperisermiin, joka alkoi kyteä. Liekit nielisivät koko seinän, kunhan bensiini roihahtaisi kunnolla.

Tulelle piti antaa aikaa. Jos se olisi heti roihunnut valtoimenaan, kauneudesta olisi kadonnut sen lähde.

Liekkien mukana syntyi lumous, josta oli vaikea irrottaa katsettaan. Kaunis, puhdas ja jalo tuli.

Jouduin sulkemaan silmäni ja repimään katseeni irti.

Bensiinin, palavan paperin ja suitsukekynttilän haju sekoittuivat toisiinsa. Nuuhkin tuoksua, kunnes haistoin myös palavan puun kotoisan hajun. Se oli merkki.

Hymy levisi kasvoilleni. Hengitin syvään.

Savu alkoi yskittää ja nosti silmiin kyyneleet.

Nyt oli pakko lähteä.

Olin pukeutunut työmiehen takkiin ja suoriin housuihin. Salkku oli sellainen, ettei se herättäisi epäilyksiä, vanha nahkalaukku. Kasvojani peitti valkoinen maski, jollaista pidettiin, kun flunssa iski. Silmälasit ilman vahvuuksia toivat lisän asuun. Lippalakin olin sullonut viime hetkellä laukkuun. Hengityssuojain ja lippalakki olisivat olleet yhdessä liikaa.

Rauhallisin mutta varmoin askelin suuntasin ulos temppelin sivuportista, jonka olin murtanut auki. Pari kovaa nykäisyä oli riittänyt irrottamaan saranat.

Kolmensadan metrin päässä oikealla oli poliisikoppi. Sen ohi kulkeminen olisi ollut riski. Käännyin vasemmalle ja sitten heti oikealle. Olin kulkenut reitin kahdesti ja painanut kaiken mieleen. Talot, mahdolliset piilot sekä paikat, joissa piti varoa ohikulkijoita.

Katua pitkin huristeli muutamia rekkoja sekä erilaisia kuljetusautoja. Pakokaasun lemua ei päässyt pakoon. Kaupunki valmistautui heräämään, mutta sitä ennen sen huoltojoukot täydensivät varastot. Tuoreet leivät ja riisikakut löysivät aamun tunteina kauppoihin, hyllyt täyttyivät. Kuin suuressa muurahaispesässä jokaisella oli tehtävänsä.

Myös minulla oli tehtäväni.

Katsahdin ylös Daimonji-vuorelle. Sen takaa aamu kajasti jo.

Paloautojen sireenit halkoivat varhaisaamun hiljaisuuden. Sammuttajat saapuivat taas hitaammin kuin mitä olin laskenut. Paloa ei ollut huomattu ajoissa.

Olin onnistunut täydellisesti. Buddha oli puolellani. Unohdin kivun kädessäni, yö ympärilläni hengitti vapaasti.

Polkupyörä oli siellä mihin olin sen jättänyt. Riisuin takin, maskin ja puuvillahanskat.

Halusin palata katsomaan työni jälkeä. Paloautoja, niiden vilkkuvia valoja. Olisin halunnut seistä väkijoukossa, joka kerääntyi pällistelemään palopaikkaa.

Silti jäin seisomaan talon taakse varjoon, kädet polkupyörän tangolla.

Oli vain odotettava. Hengitin syvään ja rauhoitin mieleni, annoin tilaa tyhjyyden tulla.

Kohta työmatkalaiset ja koululaiset täyttäisivät kadut, enkä erottuisi pyörineni joukosta.

Kotimatka olisi pitkä.

2

Kioto näytti rumalta.

Eva oli odottanut temppelien ja pienten kujien muodostamaa keisarillista kaupunkia, mutta mikään ei ensivaikutelmalta viitannut historialliseen kulttuurikaupunkiin. Joskus kauan sitten Tokiossa hänelle oli sanottu, että pääkaupunki oli kieltämättä harmaa ja ankea, mutta Kioto sen sijaan kaunis, täynnä historiaa ja kulttuuria.

Nyt kiotolainen filmitoimisto oli järjestänyt kuvausluvat, varmistanut lokaatioita ja lähettänyt fikserin pakettiauton kanssa vastaan asemalle.

Eva mietti, että hyvä fikseri oli kullanarvoinen ja ratkaisi paljon koko hankkeen menestyksestä. Ulkomailla toimiessa tarvittiin usein joko tulkkia tai fikseriä, järjestelijää, joka auttoi haastateltavien etsimisessä, hoiti käytännön järjestelyjä ja tulkkasi toiveet paikallisten kielelle. Nuorena ulkomaantoimittajana Eva oli tehnyt joitain juttukeikkoja Lähi-itään itsenäisesti, kunnes Ruotsin yleisradiossa työskennellessään oli ymmärtänyt, että koko ulkomaantoimittaminen perustui fiksereille. Paikallinen fikseri järjesti tarinat ja nii-

den päähenkilöt ja tulkkasi kertomukset, jotka toimittaja sitten kertoi ominaan kotimaassaan.

Toimittajana Eva ei ollut työskennellyt kauaa, mutta vuodet olivat olleet opettavaisia ja hyödyllisiä.

Kioton rautatieasema oli valtava lasipytinki, jonka auringossa kimaltavista seinistä osa oli kaarevia ja osa kaltevia. Rakennus ei ollut varsinaisesti luotaantyöntävä, jos ei kauniskaan. Fikseri Tanaka, nuori lyhythiuksinen nainen, kertoi, että se oli valmistunut 1990-luvulla ja edusti postmodernia arkkitehtuuria. Kiotolaiset olivat vihanneet sitä parikymmentä vuotta, kunnes viimein hiljaisesti hyväksyivät sen osaksi kaupunkia. Puhuessaan Tanaka hymyili iloisesti, hän vaikutti energiseltä, hyvän kuvausjärjestelijän prototyypiltä, jolla riitti tarmoa hankalien tilanteiden ratkaisuun.

Eva piti nuoresta naisesta heti.

Kaikesta huolimatta dokumenttiohjaaja Eva Lund oli väsynyt, ärtyisä ja kaipasi kahvia. Hän kertoi sen myös ääneen Tanakalle, joka pahoitteli ja lupasi, että he pysähtyisivät seuraavan Starbucksin kohdalla.

Sen verran Eva oli oppinut lukuisissa produktioissa, että silloin kun oli huonolla tuulella tai asiat eivät sujuneet, se piti sanoa ääneen. Kun kireä ilmapiiri oli sanoitettu, kaikkien oli helpompaa suhtautua siihen.

Hän istui etupenkille ja kaivoi aurinkolasit esiin. Muu kuvausryhmä könysi takapenkille. Kukin oli keskittynyt älypuhelimeensa.

Keskipäivän aurinko lämmitti, autossa oli ilmastointi ja sopivan viileää. Evan teki mieli sulkea silmänsä ja nauttia, mutta samaan aikaan hän halusi imeä ensivaikutelmaa uudesta ympäristöstä. Aikaa ei ollut liikaa. Hän halusi päästä nopeasti kartalle, jotta olisi voinut aloittaa työt.

Kadunvarsien talot näyttivät nuhjuisilta ja likaisilta. Ne olivat epäsuhdassa toisiinsa, ikään kuin kaupunkisuunnittelun sijaan kukin rakentaja olisi päättänyt täysin omin ehdoin, millaisen pytingin tontilleen haluaa. Aikakausien, tyylien ja värien kirjo vaihteli, joskin vallitsevana sävynä oli ruskeanharmaa.

Matkaa valmistellessaan Eva oli törmännyt netissä Kiotosta ja atomipommista kertovaan artikkeliin. Hän oli tulostanut sen ja liittänyt kansioon, jossa kaikki matkaan liittyvä tieto oli. Hänen tyttärensä oli nauranut hänelle sen vuoksi monta kertaa: äiti printtasi verkkosivuja. Tytär kuului z-sukupolveen, jolle netti ja sosiaalinen media eivät olleet oikeasta fyysisestä elämästä erillinen paikka, vaan osa arkea. Olikohan se ensimmäinen sukupolvi, joka ei oppinut teknisiä niksejä aikuisilta, vaan opetti ja neuvoi vanhempiaan?

Yhdysvaltain toisen maailmansodan aikainen sotaministeri Henry L. Stimson oli ollut 1920-luvulla Filippiinien kenraalikuvernööri, vieraillut Kiotossa ja rakastunut kaupunkiin. Kun Yhdysvallat oli päättänyt käyttää atomipommia, seitsemäntoista suuren kaupungin listalta valikoitui kolme pääkohdetta, jotka tuli tuhota: Hiroshima, Kioto ja Yokohama. Kenraalien pommikomitealle tuoma raportti oli tyly. Sen mukaan Tokiota oli turha enää pommittaa, koska kaupunki oli käytännössä jo raunioina. Pommikomitean toisen tapaamisen mietinnössä todettiin, että isku Kiotoon olisi tehokas siksi, että Kiotossa asusti Japanin älymystö. Intellektuellit *arvostaisivat* tavallista kansaa paremmin tuhovoimaa ja ymmärtäisivät sen merkityksen. Kenraalien harmiksi Stimson oli asettunut puolustamaan Kiotoa.

Kaupunki oli siis säästynyt tuholta, mutta oli ruma. Eva tajusi heti ajatuksensa typeryyden ja irvisti itselleen.

Lennolla oli ollut mahdoton nukkua, vaatteetkin tuntuivat tahmaisilta ihoa vasten. Hän oli lentänyt bisnesluokassa, mutta viereisellä penkillä istuva saksalaismies oli aiheuttanut häiriötä. Mies oli ensin naputellut läppäriään ja kitannut samalla laseittain valkoviiniä. Muutaman tunnin kuluttua oli alkanut huitominen ja mölinä, jota taltuttamaan oli tarvittu kaksi lentoemäntää ja stuertti. He olivat siirtäneet miehen toiselle penkkiriville. Juoppohullu ei ollut varsinaisesti satuttanut Evaa, mutta välikohtauksen jälkeen ei ollut tehnyt mieli nukkua.

Nyt Eva siristi silmiään aurinkolasien takana ja huokaisi.

Hän ei pitänyt siitä, että kuvausaikataulu oli niin tiukka. Kuvausryhmäkin oli liian pieni tämänkaltaiseen hankkeeseen. Kaksi kuvaajaa, äänittäjä ja hän, ohjaaja-käsikirjoittaja. Eva vilkaisi peilistä takana istuvaa kuvausryhmää. Kuvaaja Peter Forsberg oli hänen vanha työparinsa. He olivat voittaneet yhdessä monia palkintoja. Forsberg oli taitava mutta kulmikas, eikä tullut toimeen kovin hyvin ihmisten kanssa. Nuori kuvaaja Lars Lundberg ja äänittäjä Karl Törnqvist olivat vastikään perustetusta tuotanto-osuuskunnasta, johon Peter oli liittynyt ja sitten suositellut heitä mukaan. Kummankaan kanssa Eva ei ollut työskennellyt, mutta Peter Forsberg oli paras jonka hän tiesi. Se auttoi pitkälle. Edellisiä jaksoja varten koottu tiimi oli jo hajallaan ja muissa töissä.

Tämänkertainen produktio lepäsi hataralla pohjalla. Toisin kuin aiemmin, Eva ei ollut voinut suunnitella juuri mitään ennakkoon. Haastattelut, kuvauspaikat ja tapahtu-

mat piti ottaa sellaisina kuin ne tulivat. Edessä olisi paljon improvisointia ja yllätyksiä. Vaikka lopputuloksessa kaiken piti näyttää luonnolliselta ja sillä hetkellä tapahtuvalta, tuotannossa Eva ei pitänyt yllätyksistä.

Aiemmissa jaksoissa aikaa oli ollut tuplasti enemmän. Lisäksi ne kuvattiin niin, että keskiössä oli paitsi kokki myös hänen elinympäristönsä ja ravintolansa. Ruotsissa ja Tanskassa oli ollut helppo kiertää paikat etukäteen, nyt ei.

Netflixin Nordic Chefs -nimellä kulkeva projekti oli jatkoa huippusuositulle Chefs Table -sarjalle. Työstä maksettiin hyvin, ja Eva oli ottanut sen tyytyväisenä vastaan. Tämä Japani-jakso tuli ikään kuin ylimääräisenä. Tuottaja oli saanut suurelta kansainväliseltä elintarvikebrändiltä lisää rahoitusta ja alkuperäisen kahdeksan jakson sijaan he kuvasivat nyt yhdeksättä.

Eva Lund tunsi arvonsa. Hän oli Ruotsin kansainvälisesti tunnetuin dokumentaristi, mutta viimeisestä hitistä oli kulunut jo kahdeksan vuotta. Hänen kaksi viimeisintä dokumenttiaan olivat saaneet loistavat kritiikit, mutta katsojaluvut olivat olleet surkeat, jopa televisiossa. Tuottajat halusivat hittejä. Pelkät yleisradioyhtiöiden ja elokuvasäätiön rahat eivät riittäneet. Evan toive tehdä seuraavaksi elokuva paperittomista turvapaikanhakijoista ei tuntunut innostavan rahoittajia eikä edennyt. Hän oli työstänyt sitä pian kaksi vuotta. Ja rahoitus oli lopussa. Netflixin vuoden projekti oli tullut täydelliseen aikaan. Sillä hän maksoi pois ison osan veloistaan. Ainoastaan asuntovelkaa jäi rutkasti, mutta Tukholmassa sen takaisinmaksulla ei ollut kiirettä.

Pakettiauto pysähtyi kansainvälisen ketjukahvilan eteen.

”Anteeksi, minun pitää odottaa autossa, tähän ei saa parkkeerata. Jos poliisi tulee, ajan korttelin ympäri ja poimin teidät”, Tanaka sanoi ja hymyili jälleen.

Peter Forsberg oli ehtinyt jo ulos ja venytteli jäseniään. Mies oli tuskin viisikymppinen mutta jo harmaantunut. Hän oli välissä viettänyt viitisen vuotta Kööpenhaminassa ja kuvannut Evan töiden lisäksi tanskalaisia televisiodraamoja, mutta palannut takaisin Tukholmaan. Netflix-sarja oli selvästi Peterillekin tarpeen. Eva poltti kahvilan edessä tupakan ja osti elekielen ja englannin sekoituksella suodatinkahvit koko joukolle. He kantoivat Peterin kanssa pahvimukit pakettiautoon, joka odotti edelleen paikallaan.

Kahvi oli liian kuumaa ja laimeaa, mutta ajoi asiansa. Eva huokaisi syvään nielaistuaan ensimmäisen siemauksen. Kahvi ja tupakka, ilman niitä hän ei tullut toimeen. Seuraavaksi hän kaipasi suihkua.

Peter kurotti takapenkiltä ja keskeytti hänen haaveilunsa.

”Hain Twitteristä Kioto-tunnisteella. Kaikki puhuvat tulipalosta. Ilmeisesti jokin temppeli on palanut”, Peter totesi.

Tanaka tarttui puheenaiheeseen. Pari päivää sitten Anen-jin temppeli oli tosiaan palanut. Tulipalo oli levinnyt naapurirakennukseen, joka oli kiinni temppelissä. Siellä asunut pappi oli kuollut tulipalossa. Poliisi puhui tuhopoltosta.

Temppeli oli vastikään kerännyt huomiota: siellä oli järjestetty Guccin muotinäytös ja poikkikulttuurinen tapahtuma. Pappi oli tunnettu railakkaista lausunnoistaan ja yhtenä harvoista buddhalaismunkeista hän oli muun muassa vihkinyt samansukupuolisia pareja.

”Voi miten surullinen uutinen”, Tanaka totesi. ”Tapasin hänet, kun olin mukana ranskalaisen tv-ryhmän kanssa tekemässä ohjelmaa uudesta buddhalaisuudesta. Hän oli erikoinen tapaus, mutta lempeä ja helposti lähestyttävä.”

Auto jurnutti kaupungin ruuhkassa, kunnes he lopulta kääntyivät tielle, joka alkoi kiemurrella ylös vuorenrinnettä.

Maisema muuttui kuin kaukosäätimestä painettuna. Heidät ympäröi rehevä lehtimetsä, jonka puista roikkui liaaneja. Latvat nousivat korkeuksiin, kurottivat kohti kirkasta taivasta. Välillä kallioseinämä leikkasi metsän ja se vaihtui tiheäksi bambumetsiköksi, jossa harmaankeltaiset ohuet varret kiipesivät ylös tiheänä muurina.

Auto mutkitteli kapeaa väylää, jonka varrella oli kylpylöitä, lautatarhoja, asuintaloja sekä isoin kyltein palveluitaan mainostava lemmikkien hautausmaa. Toisinaan he ohittivat rautaverkolla suojattuja kiviseiniä, joissa oli ilmeinen sortumavaara. Talot olivat harvassa, aivan kiinni rinteessä.

Tietä ympäröivä metsä tuntui villiltä, täysin kesyttömältä verrattuna laaksossa sijaitsevaan kaupunkiin, jonka puistot ja puutkin näyttävät ihmiskäden asettamilta. Kaupungin kaaos oli hallittua, se oli kahlittu ruutukaavaan. Metsä taas pursusi yli rajojensa, yritti tunkea kiemuraiselle tielle.

Eva mietti ääneen oliko metsässä villieläimiä, karhuja vaikka.

”Apinoita, peuroja, japaninsupikoiria ja villisikoja. Käärmeitä. Ei karhuja”, Tanaka vastasi.

Kuin huomaamatta he olivat nousseet vuoren kylkeä korkealle. Oikealla avautui näkymä kauas laaksoon ja Kioton kaupunkiin, joka tuntui loputtoman tasaiselta ja harmaalta. Siellä täällä näkyi vehreitä alueita, temppeleitä ja keisarilli-

nen palatsi. Pian he sukelsivat taas metsään. Tie kulki ylös kahden läpäisemättömän näköisen jyrkän, metsittyneen rinteen välissä.

Aivan äkkiä metsä loppui ja edessä oli tasanko, jossa eripariset rakennukset nököttivät toinen toisensa kyljessä. Sivilisaatio oli vallannut asuinkelpoisen osan vuoresta haltuunsa omakotitaloin, kaupoin, sähköpylväin ja pizzerioin. Kaksi kumaraa mummoa kyhjötti bussipysäkillä, muita ihmisiä ei näkynyt, ellei vastaantulevien autojen kuljettajia ottanut lukuun.

He ylittivät tasangon ja saapuivat vuoren toiselle puolelle.

Oikealle levittäytyi Biwajärvi.

Tanaka kertoi, että se oli Japanin suurin järvi. Sitä ympäröi auringossa kimalteleva kaupunkien nauha. Järven takana kohosivat vuoret, jokaisessa ilmansuunnassa. Mitä korkeammalle he nousivat, sitä vähemmän metsässä oli lehtipuita ja sitä enemmän havupuita.

Nyt auton molemmilla puolilla oli rotko, ja tuntui, että he voisivat keikahtaa koska tahansa alas, kieriä rinnettä kohti varmaa kuolemaa. Vaikka luostari, johon he olivat matkalla, oli lähellä Kiotoa, se oli syrjässä kaikesta muusta asutuksesta.

Evaa alkoi huimata. Samalla hän tunsi suurta uuden maiseman tuomaa innostusta.

Väsymys oli väistynyt. Hän imi jokaisen yksityiskohdan. Kaikki oli vierasta: kaukana siintävät vuoret, järven rannalta erottuvat pilvenpiirtäjät sekä kiemurteleva vuoristotie, jonka varrella oli näköalatasanteita.

Rehevä syksyinen vuoristometsä uhkui elinvoimaa.

Eva Lund oli uppoutunut maisemaan. Se sai hänet unohtamaan kaiken muun.

3

Apotti oli pyöreähkö, lempeäkasvoinen mies.

Hymy kareili hänen huulillaan, kun hän kumartaessaan kätteli vierastaan rivakasti molemmin käsin.

Apotti oli pukeutunut ruskeaan munkinkaapuun ja puhui hyvää englantia. Kaljuksi ajeltu pää oli pyöreä ja niska tukeva. Apotissa oli pulppuavaa tarmoa, josta ei voinut olla pitämättä. Hän esitteli itsensä Yoshihiro Maruksi ja ojensi pienen englanninkielisen esitteen. *Maru* tarkoitti pyöreää. Esite oli miehen ansioluettelo. Vuonna 1962 Kiotossa syntynyt Yoshihiro Maru oli buddhalaisen koulukuntansa päämiehiä, Kioton buddhalaisen yliopiston vieraileva professori, Ted-talkeista tunnettu puhuja, maailman uskontojen parlamentin jäsen…

Riku Mäki katsoi listaa hämillään ja nyökkäsi.

He istuutuivat toimistorakennuksen nahkasohville, mutta Riku ennätti hädin tuskin ojentaa oman käyntikorttinsa ja siemaista hänelle tarjottua teetä, kun apotti jo nousi ja sanoi, että haluaisi näyttää paikkoja.

Riku vilkaisi haikeasti mochi-riisikakkua, joka oli jäänyt lähes täyden teekupillisen viereen. Vatsassa kurni. Hän oli

järjestellyt koko yön ravintolansa asioita niin, että kaikki sujuisi hänen poissa ollessaan, ja lähes myöhästynyt luotijunasta. Junassa hän oli nukkunut eikä ollut ehtinyt syödä. Hän nousi, mutta nappasi hetken epäröityään riisikakun mukaansa ja työnsi sen suuhunsa.

Se oli virhe. Sitkeää ja tahmaista riisikakkua oli vaikea pureskella tai niellä nopeasti. Se täytti koko suun ja olisi voinut olla kohtalokas, vuosittain Japanissa kuoli vanhuksia kurkkuun takertuneeseen mochi-kakkuun.

Riku jauhaa mutusti, mutta massa suussa ei tuntunut vähenevän.

Apotti huomasi vieraansa ongelman ja nauroi ystävällisesti.

”Syö ensin”, hän sanoi. ”Ota palan painikkeeksi vielä teetä.”

Rikua hävetti. Toisaalta oli selvää, että länsimaalaisena hän sai paljon etikettivirheitä anteeksi.

Jo saapuessaan Riku oli hämmästellyt luostarialueen laajuutta. Siellä täällä oli useita pieniä ja suuria temppelirakennuksia. Osa niistä näytti todella vanhoilta. Kapeat polut veivät temppeliltä toiselle. Jotkut niistä olivat puiden saartamia vaatimattomia tönöjä ja toisten, kymmeniä metrejä leveiden ja korkeiden palatsimaisten puurakennusten edessä oli mahtipontisia kivilaatoitettuja aukioita.

Luostarilla oli jopa oma paloasemansa, luostarin itsepuolustusjoukkojen päämaja. Pieni punainen paloauto oli seisonut katoksessa vielä pienemmän ambulanssin vieressä.

Hallintorakennuksen alakerran sivusiivessä oli apotin oma asunto. Sinne vilkaistessaan Riku pani merkille eteisessä seinää vasten lepäävän golflaukun. Toisessa kerroksessa oli kahden suuren tatamihuoneen vierashuoneisto,

johon majoitettiin arvovieraita. Muut vieraat yöpyivät hotellimaisessa majoitusrakennuksessa.

”Herra Mäki, te olette arvovieras. Saatte huoneiston käyttöönne”, apotti sanoi juhlallisesti ja avasi oven.

Isosta tatamihuoneesta avautuivat valtavat ikkunat ja paperiset ovet, joiden takana säilytettiin futoneita ja petivaatteita. Huone toi mieleen japanilaisen majatalon.

Rikun pysähtyessä katselemaan huonetta malttamaton apotti kehotti seuraamaan itseään. Maru halusi näyttää Rikulle luostarinsa päätemppelin.

Hallintorakennukselta päärakennukselle vievän polun kivireunuksia peitti sammal ja paksut japaninsetrit loivat miellyttävää varjoa. Ei ollut kuuma eikä kylmä. Metsän mehevä tuoksu suorastaan vaati hengittämään syvään, keuhkojen täydeltä.

Siellä täällä oli pieniä alttareita, buddhan ja bodhisattvojen patsaita, polven korkuisia o-jijōsama-patsaita sekä puisia, koristeellisia pikkupyhättöjä ja kivipaaseja, joiden edessä oli uhrilahjoja.

Polun varrella oli kirjasto, johon munkit ympäri maata tulivat opiskelemaan, lukemaan vanhoja pyhiä tekstejä ja selitysteoksia.

”Me olemme buddhalaisuuden korkeakoulu”, apotti Maru myhäili.

He kulkivat mäkeä ylös kohti päätemppeliä. Apotti esitteli eri pyhimysten ja bodhisattvojen nimiä. Niitä oli liikaa, jotta ne olisivat tarttuneet Rikun muistiin. Mieluiten hän olisi hetkeksi jäänyt ihailemaan luontoa, jonka helmaan luostari levittäytyi. Tai kaikkein mieluiten hän olisi ensin syönyt jotain – tai edes juonut kupin vahvaa mustaa kahvia.

Lopulta he astuivat päätemppelin muurien sisään ja kii-

pesivät puurappuset ylös suureen saliin, jonka perällä oli alttarialue. Se oli kolmimetrisen oviaukon takana – tai ehkä se oli pikemminkin ikkuna, koska siitä ei voinut kulkea. Aukkoa ympäröivään kankaaseen oli kirjailtu kultaisia krysanteemeja. Ne olivat keisarillisen Japanin symboli.

Päätemppelin rakennus oli vastikään restauroitu, mutta näytti edelleen kuluneelta ja vanhalta. Varsinkin sisäosien puurakenteet, ovenkarmit ja kynnykset paljastivat temppelin todellisen iän.

Maru totesi, että maallikkona Riku ei voinut tulla ulointa aluetta pidemmälle. Perällä oli kaikkein pyhin alue, vain munkit saivat mennä sinne saakka.

Alttarilla näkyi hämärässä patsas, jota ympäröivät kultakoristeet.

Apotti kertoi, että luostareita oli perustettu vuorelle vuonna 788, pian buddhalaisuuden tultua Kiinasta Japaniin. Joitain kymmeniä vuosia sitten luostarin väki oli ajautunut opilliseen riitaan. Luostari oli jakautunut kahtia: apotin oma liike halusi yhdistää erimieliset buddhalaiset opit, toisin kuin vuorella sijainnut alkuperäinen Tendai-koulukunnan pääluostari.

Vaikka Kiotossa oli yli tuhat temppeliä ja eri koulukuntien pääpaikkoja, vain harva niistä veti vertoja luostaritemppelille.

”Samoihin aikoihin kun ensimmäinen luostari perustettiin, Kiotosta tuli Heian-Kyō, Japanin keisarillinen pääkaupunki. Luostarin tehtävä oli suojella kaupunkia ja keisaria pahalta ilmansuunnalta”, apotti luennoi.

Ennen kuin Japani yhdistyi ja maan pienet valtiot vielä sotivat keskenään, luostarin vaikutuspiirissä olevista soturimunkeista tuli vahva poliittinen voima.

Siksi sotalordi Oda Nobunaga poltti 1500-luvulla kaikki vuoren temppelit maan tasalle ja tapatutti ison osan munkeista. Kaikki rakennukset ovat valmistuneet sen jälkeen. Päärakennus oli nyt 400 vuotta vanha ja siellä kunnioitettiin bodhisattvaa, joka oli parantamisen ja lääkkeiden buddha. Tänne tultiin rukoilemaan terveyttä.

Kun he vihdoin kääntyivät lähteäkseen ulos, Riku huomasi salin takaseinän vierustalla kojun. Sen takana seisoi kaksi munkkia myymässä onnenamuletteja, suitsukkeita ja heliseviä onnenkulkusia. Amuletteja sai ostaa eri väreissä, niitä oli pinkistä kiiltävään mustaan. Apotti Maru käveli kojulle ja kysyi, minkä värisen onnenamuletin Riku halusi. Kun Riku empi, apotti ojensi hänelle punaisen. Molemmat munkit kumarsivat.

Päätemppelistä he jatkoivat matkaa kivettyä polkua ylös kohti seuraavia temppelirakennuksia. Apotti seisahtui ja katsoi lehvien takaa siivilöityvää aurinkoa. Hän totesi, että Riku oli tuonut mukanaan poudan. Vuorten syyssää oli kuin oikukas nainen, seuraavan hetken tunnelmaa ei voinut koskaan ennustaa. Hyvästä säästä piti nauttia niin kauan kuin sitä oli tarjolla.

”Olet siis tullut tutustumaan temppeliruokaan”, apotti Maru totesi pikemminkin kuin kysyi. ”Kaikki on järjestetty. Kuinka paljon tunnet buddhalaisuuden oppeja?”

Riku pahoitteli ja myönsi, ettei tuntenut edes perusteita.

”Et voi oppia buddhalaisesta temppeliruoasta, ellet opi myös Buddhasta”, apotti sanoi ja mittaili Rikua katseellaan.

Riku ei halunnut olla epäkohtelias ja toivoi, ettei hänen katseensa olisi paljastanut, miten paljon mieluummin hän juuri nyt tutustuisi temppeliruokaan ihan konkreettisesti.

”Jos aloitan yksinkertaisella tarinalla. Buddhan itsensä kertoma opetus elefantista tiivistää buddhalaisuuden ytimen”, apotti sanoi. Hän pysähtyi kivipenkin eteen, viittasi Rikua istumaan ja aloitti tarinan.

Kolme syntymästä sokeaa miestä sai jokainen tehtäväkseen kertoa, millainen elefantti oli.

Yksi miehistä lähestyi elefanttia ja otti sitä jalasta kiinni. Elefantti on jykevä kuin puu, tämä päätteli.

Toinen miehistä sai elefantin hännästä otteen. Elefantti on pitkä ja ohut kuin käärme, hän päätteli.

Kolmas tarttui puolestaan elefanttia korvasta ja julisti: Elefantti on kuin suuri lehvä tai viuhka.

Pian sokeat miehet ajautuivat riitaan. Yksi väitti elefanttia puuksi, toinen käärmeeksi ja kolmas viuhkaksi, eikä kukaan perääntynyt kannassaan.

Tarinan kuullut Buddhan munkkioppilas totesi, että kiista oli mieletön. Kukaan ei näe kokonaisuutta, kiista on aivan turha.

Buddha sanoi: Niin, ymmärrätkö, me kaikki olemme samanlaisia kuin nuo sokeat miehet. Kukaan meistä ei näe todellisuutta. Varsinkin papit ja pyhät miehet ovat harhan vallassa. Kukin julistaa omaa totuuttaan, eikä näe sen taa.

Apotti vaikeni ja katsoi Rikua pitkään. Sitten hän antoi katseensa vaeltaa maisemassa. Polulta näkyi vuorelle, jossa vihreän sävyt vaihtelivat voimakkaasta harmahtavaan riippuen siitä, kuinka kaukana rinne oli.

Riku sulki hetkeksi silmänsä ja tunsi auringon lämmön ihollaan. Apotti oli kieltämättä taitava puhuja. Miehen olemuksesta ja äänestä oli vaikea olla pitämättä.

Pitkän hiljaisuuden jälkeen apotti nousi.

”Meillä ihmisillä on vain havaintomme todellisuudesta”, hän jatkoi. ”Havainto ei ole yhtä kuin todellisuus. Vastaavasti kaikilla eliöillä on oma tapansa havaita. Me buddhalaiset sanomme, että elämä on kärsimystä. Emme tarkoita sellaista kitumista kuin vaikkapa kristinuskon ristillä riippuva jumala. Kärsimys syntyy siitä oivalluksesta, että todellisuuden ja havaintokykymme välillä on ero.”

”Siinä se on. Itse lisäisin vielä, että elämä on kärsimystä, mutta hyväksyttyämme sen voimme tehdä mitä haluamme. Kaikki on perspektiivistä kiinni, hyvä ja paha riippuvat nekin näkökulmasta.”

Apotti halusi tuoda buddhalaisuuden 2000-luvulle. Mindfulness ja meditaatio herättivät maailmalla kiinnostusta. Ne olivat kuin suoraan buddhalaisuudesta, mutta ilman tuota ymmärrystä kaiken tulkinnanvaraisuudesta. Luostarielämäntapa korosti maailmasta irtautumista. Aikuiseksi kasvaminen oli sitä, että opimme hallitsemaan ja hillitsemään itsemme. Buddhalaisuus oli kasvamista vielä aikuisuudestakin eteenpäin, kohti valaistumista.

”Aivomme käsittelevät vain murto-osan datasta, jota on tarjolla”, apotti selitti. Yhdessä älypuhelimella otetussa kuvassa oli enemmän dataa kuin mitä pystyimme suodattamaan monessa minuutissa. Eikä kuvassa ole edes ääntä, hajuja, koko ympäristöä, tuntoaistia, liikettä, makuja, siis kaikkea sitä, mitä ihminen koko ajan havaitsi tai oli havaitsevinaan. Vasta kun ymmärsi mielen rajat, saattoi yrittää astua niiden ulkopuolelle, kohti valaistusta. Kaikessa asui buddha, niin ihmisissä, eläimissä, luonnossa kuin avaruudessakin.

”Täällä vuorella uskomme, että jokaisessa ruohonkorressa, jokaisessa kivessä, aivan kaikessa asuu *hotoke,* buddha. Sitä

Oudot tulipalot piinaavat historiallista Kiotoa. Joku haluaa tuhota sen uskonnolliset rakennukset – sekä niiden uumenissa häärivän suomalaiskokin.

Riku Mäki saapuu Kiotoon perehtymään vuosisataiseen kulinaristiseen perinteeseen. Buddhalaisissa temppeleissä on aina osattu valmistaa herkullista kasvisruokaa, ja nyt Rikun pitäisi paljastaa sen salat muullekin maailmalle. Mutta joku toinenkin on kiinnostunut temppeleistä, ja erityisesti ihmisistä jotka ovat tulleet paikalle väärissä aikeissa.

Palkitun kirjailijan uusin gastrodekkari!

www.tammi.fi	84.2	ISBN 978-952-04-0844-2